

Archeologisch Vooronderzoek

Kontich-Groeningenlei (Gemeente Kontich, Provincie Antwerpen)

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

INHOUDSTAFEL

RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK	5
<u>Beschrijvend gedeelte</u>	5
Administratieve gegevens	5
Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	8
<i>De infrastructuur</i>	<i>9</i>
<i>Het park binnen de verkaveling</i>	<i>9</i>
<i>De zone voor bebouwing</i>	<i>9</i>
<i>Paterspark in zuiden van projectgebied.</i>	<i>9</i>
Archeologisch potentieel	10
<i>Methode</i>	<i>10</i>
 <u>Assessmentrapport</u>	 12
Beschrijving fysiografie van het plangebied	12
<i>Geologie</i>	<i>12</i>
<i>Bodemtypologie</i>	<i>13</i>
<i>Reliëf</i>	<i>14</i>
<i>Hydrografie</i>	<i>17</i>
<i>Bodemerosie</i>	<i>18</i>
Historisch	18
Beschrijving van de gekende archeologische waarden	22
Huidige gebruik en verstoringen	24
 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	 28
Administratieve gegevens	28
Aanleiding van het vooronderzoek	28
Resultaten van het vooronderzoek	28
Gespecificeerde verwachting en synthese	28
Gemotiveerd advies en vraagstelling	30
 BIBLIOGRAFIE	 44

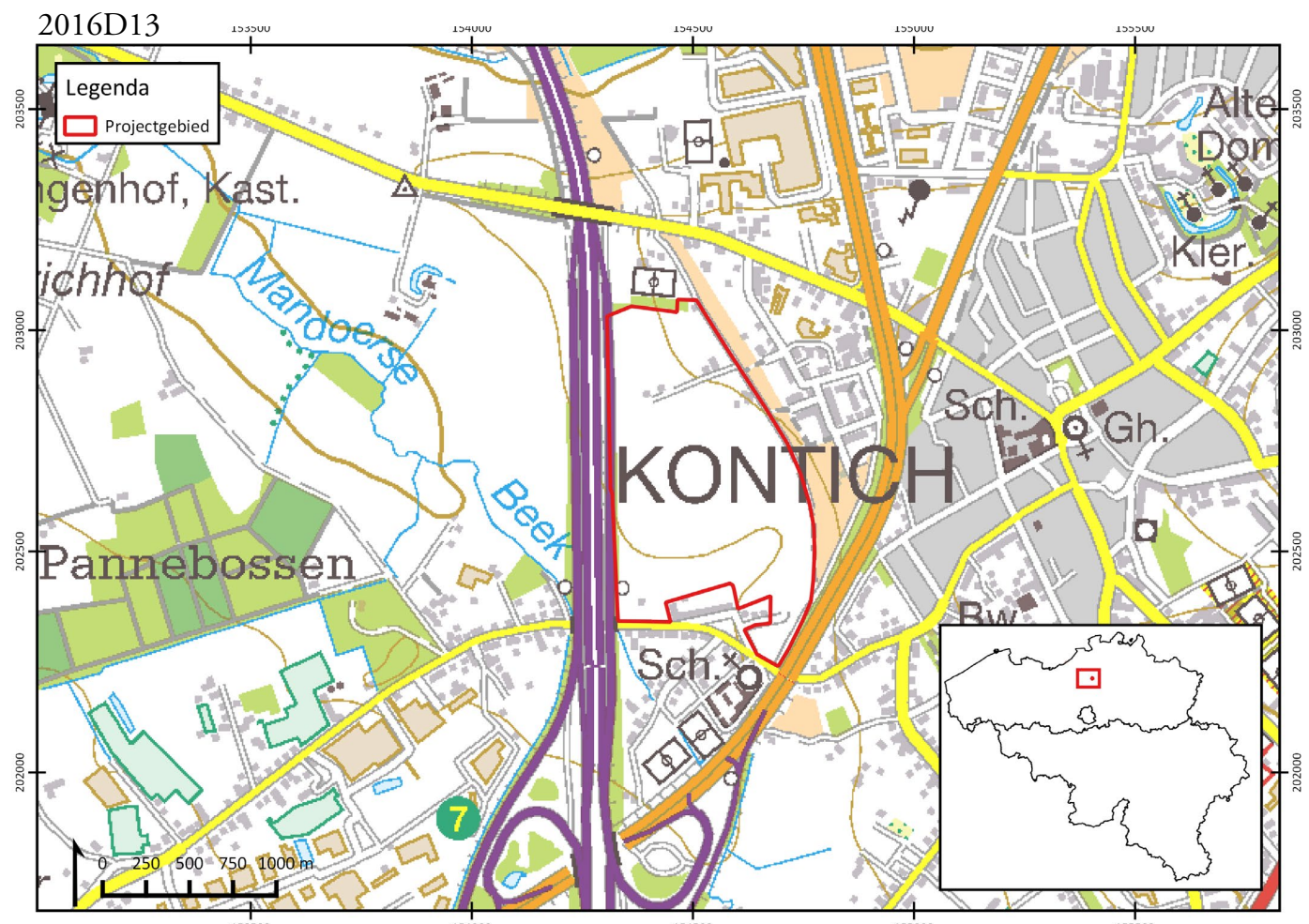
FIGURENLIJST (PROJECTCODE 2016D13)

- Figuur 1: Locatie van het plangebied op de topografische kaart van België (bron: Geopunt) (17/05/2016).
- Figuur 2: Locatie van het plangebied aangeduid op de luchtfoto van Vlaanderen, Winter 2015. Het volledige plangebied vormt het onderwerp van onderhavig bureauonderzoek (bron: Geopunt) (17/04/2016).
- Figuur 3: Projectgebieden op de GRB kaart (bron: Geopunt) (17/05/2016).
- Figuur 4: Overzichtplan van de geplande werken in het kader van project Kontich-Groeningenlei (20/05/2016)
- Figuur 5: Locatie van de projectgebieden op de Tertiair geologische kaart (bron: DOV) (17/05/2016).
- Figuur 6: Locatie van de projectgebieden op de Quartair geologische kaart (bron: DOV) (17/05/2016).
- Figuur 7: Locatie van de projectgebieden op de bodemtypekaart van Vlaanderen (bron: DOV) (17/05/2016).
- Figuur 8: Planlocatie aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt) (24/05/2016)
- Figuur 9: Detail van de planlocatie aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt) (24/05/2016)
- Figuur 10: Hoogteverloop volgens de noord-zuidas (17/06/2016; bron: Geopunt).
- Figuur 11: Profiellijnen van het hoogteverloop volgens de noord-zuidas (17/06/2016; bron: Geopunt).
- Figuur 12: locatie van het plangebied tov. de verschillende waterlopen (bron: Geopunt) (24/05/2015)
- Figuur 13: situering van het plangebied tov. de bodemerosiekaart (bron: Geopunt). Potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016). Lichtgroen: zeer laag, groen: verwaarloosbaar, grijs: niet van toepassing (Bron: Geopunt) (23/05/2016)
- Figuur 14: Aanduiding van het plangebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (bron:Geopunt) (17/06/2016).
- Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) (bron: Geopunt) (17/05/2016).
- Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Popp kadasterkaart (ca. 1841) (bron: Geopunt) (17/05/2016).
- Figuur 17: situering van het plangebied tov. erfgoedkundige waarden in het omringende landschap (bron: Geoportaal) (25/05/2016)
- Figuur 18: Situering van het plangebied t.o.v. de Centraal Archeologische Inventaris (bron: CAI) (17/05/2016).
- Figuur 19: Locatie van de projectgebieden op de bodemgebruikskaart van Vlaanderen (bron: Geopunt) (17/05/2016).
- Figuur 20: luchtfoto's (winteropnames) van het plangebied uit 1971, 1979, 2000 en 2015 (van links naar rechts en van boven naar onder) (bron: Geopunt) (19/05/2016)
- Figuur 21: syntheseplan a van het projectgebied (23/06/2016, bron: Geopunt).
- Figuur 22: syntheseplan b van het projectgebied (23/06/2016, bron: Geopunt).
- Figuur 23: Locatie van het plangebied aangeduid op de GRB basiskaart (17/05/2016, bron: Geopunt).
- Figuur 24: aanduiding van het Paterspark in het projectgebied. Het proefsleuvenonderzoek zal betrekking hebben op het volledige projectgebied, uitgezonderd de zone voorbehouden voor het Paterspark (25/05/2016)

RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK BESCHRIJVEND GEDEELTE

Administratieve gegevens

- de projectcode van het vooronderzoek: 2016D13
- het eventuele nummer van het wettelijk depot: /
- de naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog: Janiek De Gryse OE/ERK/Archeoloog/2015/00043
- een tekstuele beschrijving van de locatiegegevens: Kontich, Groeningenlei, Gewestweg N171-ontsluitingsweg verkaveling, Xmax= 154796, Ymax= 203081 Xmin= 154757, Ymin=202225
- kadaster: Gemeente Kontich Afd. 1, sectie B nrs. 346B, 345, 348, 349D, 338A4, 338K4, 347P, 347M, 368D, 335C, 372C, 352B, 355A, 363A, 354A, 365B, 364A, 390C, 390B, 401A, 359B, 357, 361, 407E, 405D, 405E, 400L, 390D, 391K, 387C, 20H2, kaart: zie figuur 3
- een topografische kaart: zie figuur 1
- de begin- en einddatum onderzoek: 20/04/2016-30/05/2016
- de relevante termen uit de thesauri: bureauonderzoek
- overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones: uit geen enkele beschikbare bron blijkt dat delen van de bodem van het plangebied structureel verstoord zijn

Figuur 1: locatie van het plangebied aangeduid op de topografische kaart (17/05/2016, Bron: Geopunt).

Onderzoekskader

Onderhavig bureauonderzoek is gemaakt in opdracht van Extensa Group. Aanleiding vormt de geplande realisatie van een het verkavelingsproject 'Groeningen'. Het plangebied wordt in deze studie Projectgebied Groeningen genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Kontich- plangebied Groeningen. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het plangebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Juridisch kader

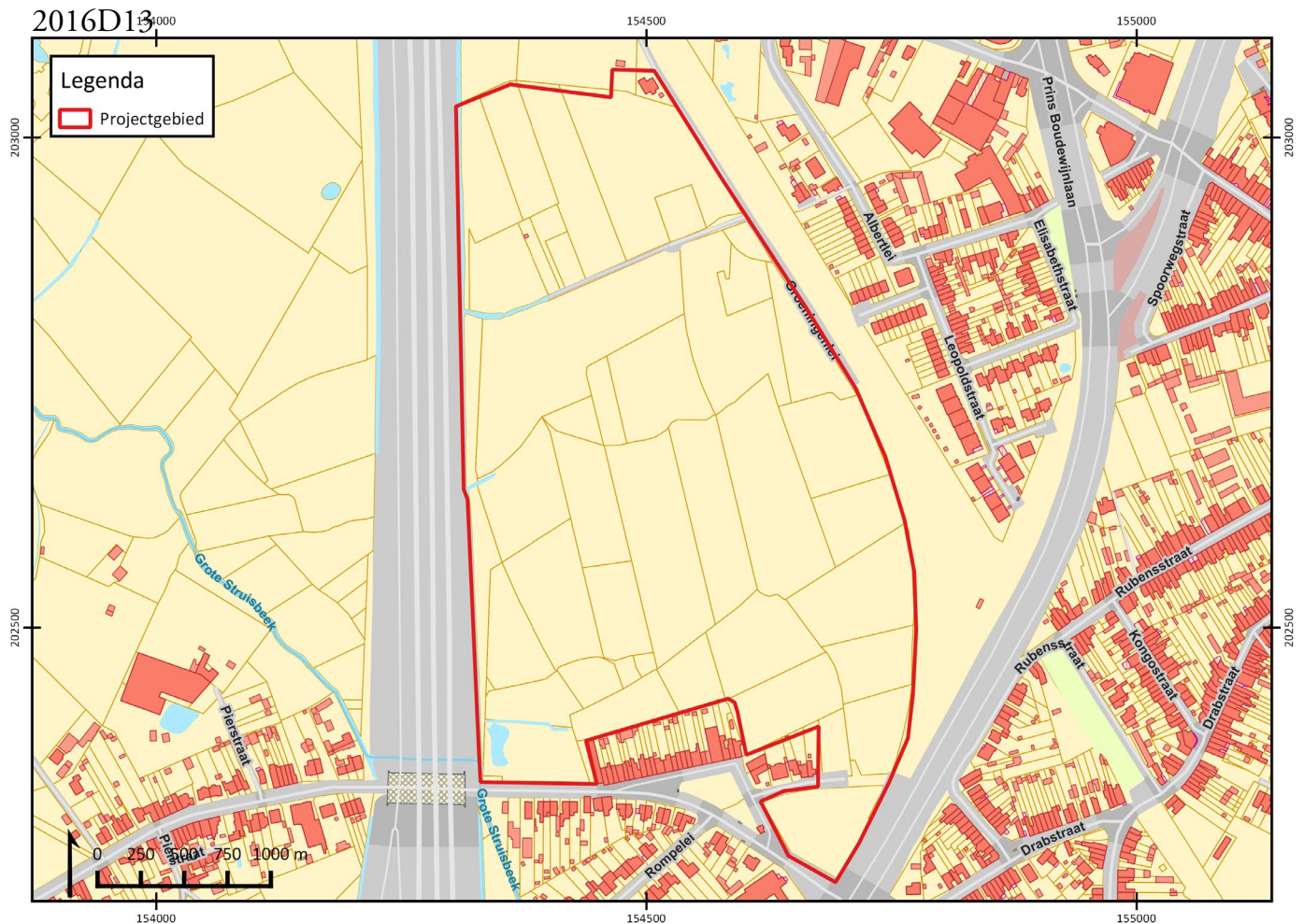
Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt meer dan 24 ha; vandaar is men verplicht een

Figuur 2: Locatie van het plangebied aangeduid op de Luchtfoto Vlaanderen, winter 2015. Het volledige plangebied vormt onderwerp van onderhavig bureauonderzoek (17/05/2016, bron: Geopunt).

bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Figuur 3: Locatie van het plangebied aangeduid op de GRB basiskaart (17/05/2016, bron: Geopunt).

Ruimtelijke situering

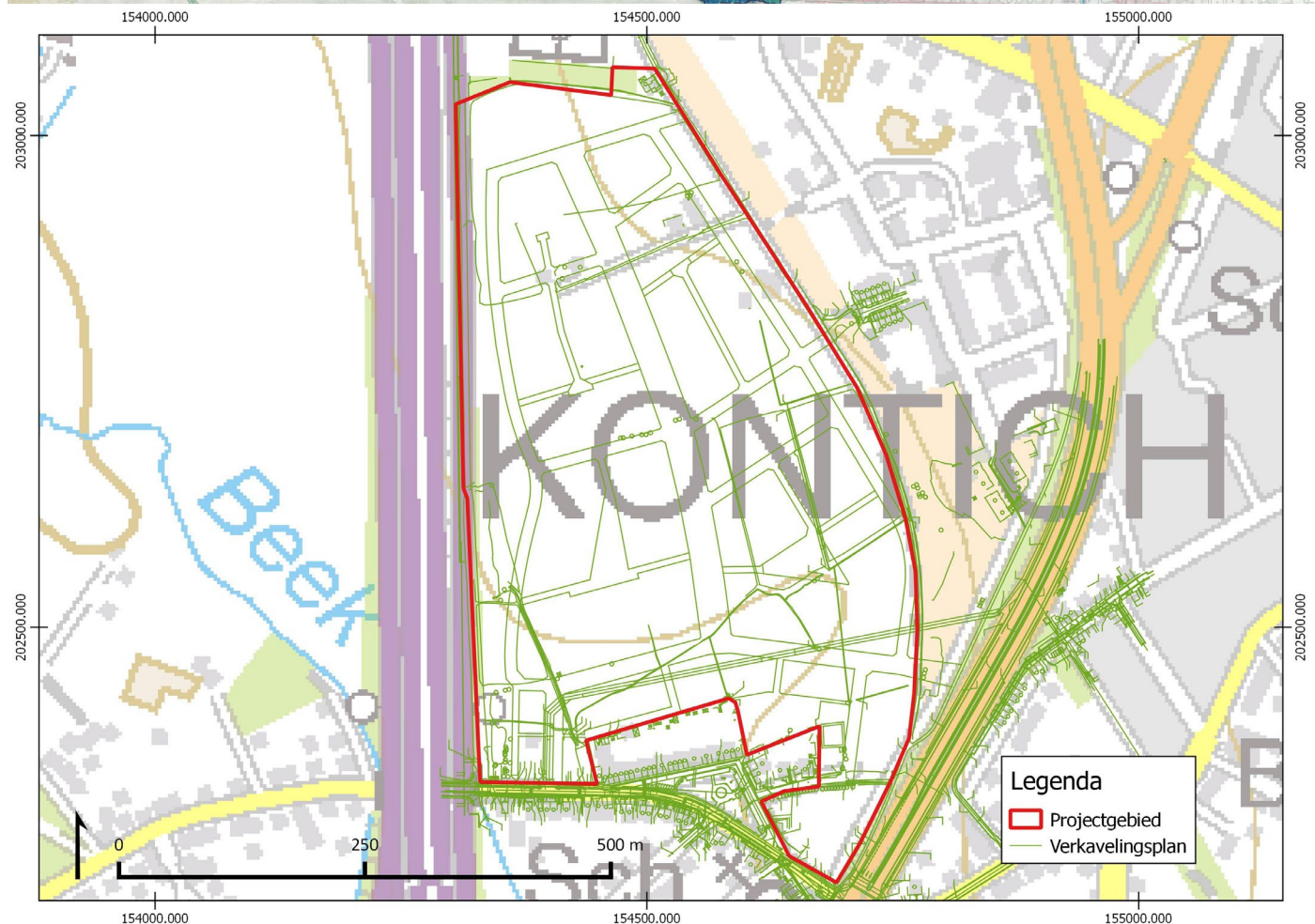
Kontich- plangebied Groeningen bevindt zich in het westen van de gemeente Kontich (Provincie Antwerpen), die begrensd wordt door Edegem, Aartselaar, Rumst, Duffel, Lint en Hove. De gemeente bevindt zich op de overgang van het grootstedelijk gebied Antwerpen naar het buitengebied ten zuiden van de agglomeratie.

Het plangebied is ca. 24 ha groot en is gelegen tussen de E19, de Pierstraat, de Expresweg, de oude spoorwegbedding en de Groeningenlei. Het projectgebied wordt van oost naar west doorkruist door de Groeningenlei.

Het plangebied ligt in een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom heeft dit bureauonderzoek als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Hiervoor wordt bij de beschrijving van de fysiografie van het plangebied bijzondere aandacht besteed aan relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

2016D13

Figuur 4: overzichtsplannen van de geplande werken in het kader van project 'Groeningen'. (1/10/2016)

Extensa Group wenst binnen het plangebied een verkaveling te realiseren met hoofdbestemming wonen. De realisatie hiervan gaat gepaard met een aanzienlijke ingreep in de bodem, waardoor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed vernield kan worden. Binnen de projectgrens zijn volgende geplande ingrepen te onderscheiden:

De infrastructuur

Bestaat uit alle ontsluitingswegen voor autoverkeer, die ter hoogte van de gebouwen worden uitgerust met riolering en nutsleidingen. De aanzet van de wegenisfundering situeert zich circa 60cm onder het maaiveld.

Lokaal kan een diepere aanzet voorkomen ten behoeve van riolering, deze dieptes variëren.

Tevens worden er fietspaden aangelegd die gefundeerd zullen worden tot een diepte van ca. 40cm.

Het park binnen de verkaveling

10ha van de volledige projectzone wordt park. In deze zone worden alle bestaande structuren van grachten, houtkanten, bomen en waterpartijen integraal maximaal bewaard. Hier worden enkel klassieke werken uitgevoerd die eigen zijn aan de aanleg van een parkinfrastructuur, zoals aanplantingen van bomen, graszones, zitbanken, etc. Het park bevat eveneens wandel- en fietspaden die ondiep worden gefundeerd (circa 40cm).

Binnen het parkgebied zijn er eveneens een aantal zones opgenomen die zullen fungeren als waterbufferingszone. Hier wordt het terrein licht geherprofileerd, waarbij afgraving van de toplaag zal geschieden en rondom een aanhoging zal gebeuren om een beperkt “dijklichaam” boven bestaand maaiveld te verkrijgen. Gezien de hoge grondwaterstanden doorheen het jaar in het gebied zullen deze afgravingen beperkt zijn om minimale verstoring van de grondwaterzone te veroorzaken.

De zone voor bebouwing

Het huidig masterplan omvat de inplanting van appartementen en individuele woningen.

Elk gebouw zal conform zijn eigen typologie een passende overeenkomstige funderingswijze kennen. Voor woningen kan dit met een algemene vloerplaat zijn of op funderingssleuven, terwijl voor hogere wal-appartementen mogelijks paalfunderingen nodig zijn.

Het verkavelingsplan voorziet volgende types :

- Wal-appartementen : appartementengebouw van 4 bouwlagen, geen ondergrondse parking
- Hoek-appartementen : appartementengebouw van 3 bouwlagen, geen ondergrondse parking
- Pleinappartementen : appartementengebouw van 3 bouwlagen, 1 ondergrondse parkinglaag
- Park appartementen : appartementengebouw van 3 bouwlagen, 1 ondergrondse parkinglaag
- Laan-;kavel-; rij- en park-woningen : individuele woningen met geen ondergrondse parking

Paterspark in zuiden van projectgebied.

Hier wordt de bestaande groene structuur zoveel mogelijk integraal behouden.

Archeologisch potentieel

Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1. Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijzbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Bodemgebruikskaart

2. Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

3. Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

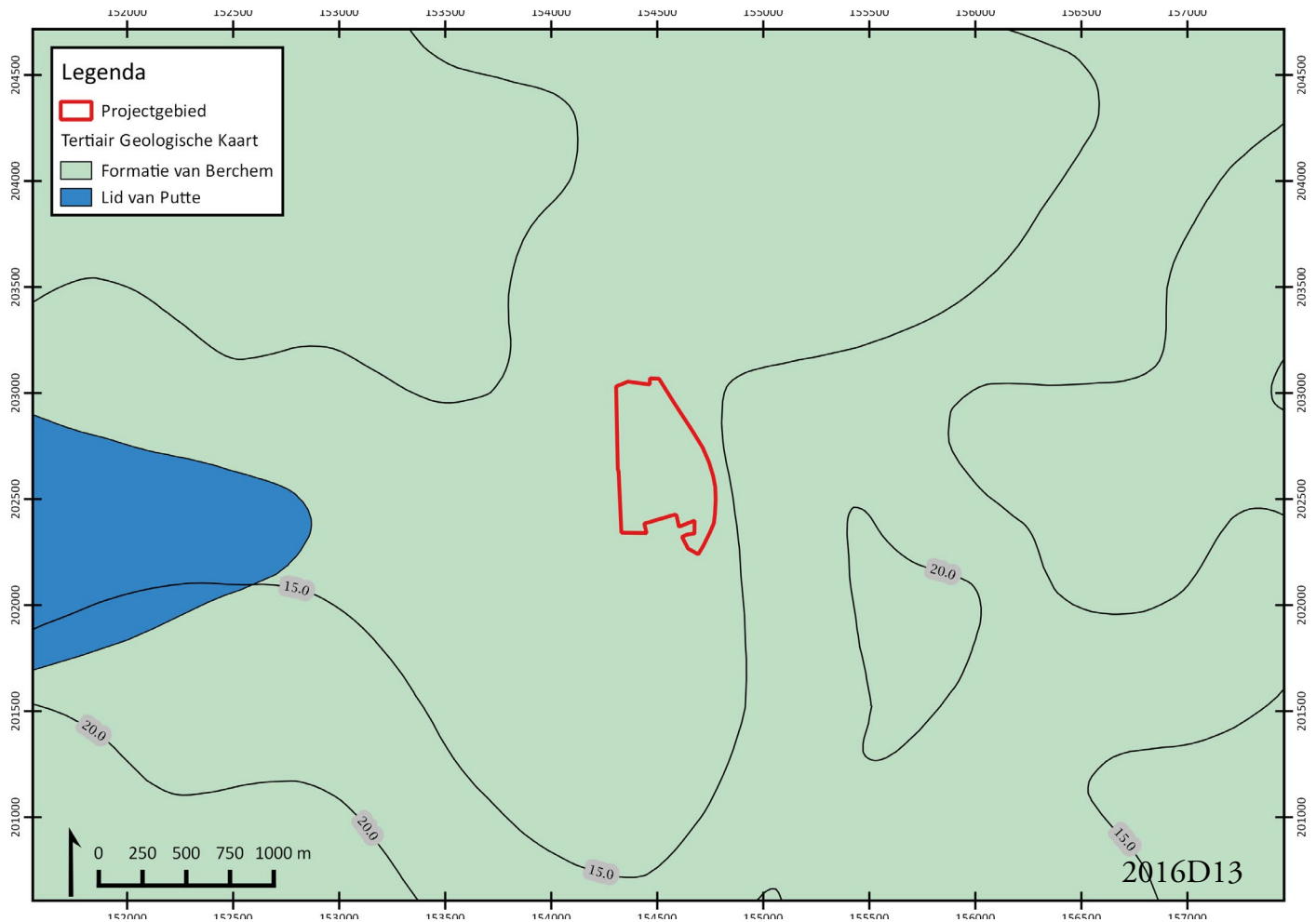
4. Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

ASSESSMENTRAPPORT

Beschrijving fysiografie van het plangebied

Geologie

Figuur 5: locatie van het plangebied op de Tertiairgeologische kaart (17/05/2016, bron: DOV Vlaanderen).

Het projectgebied bevindt zich in de Formatie van Berchem. De Formatie van Berchem komt voor in het westen van de provincie van Antwerpen en rust op de Boom Klei mariene zanden. Ze is sterk donkergroen glauconiethoudend, waardoor ze bijna zwart van kleur is, bevat erg veel fossielen en laat een dubbele zeeschommeling zien.¹

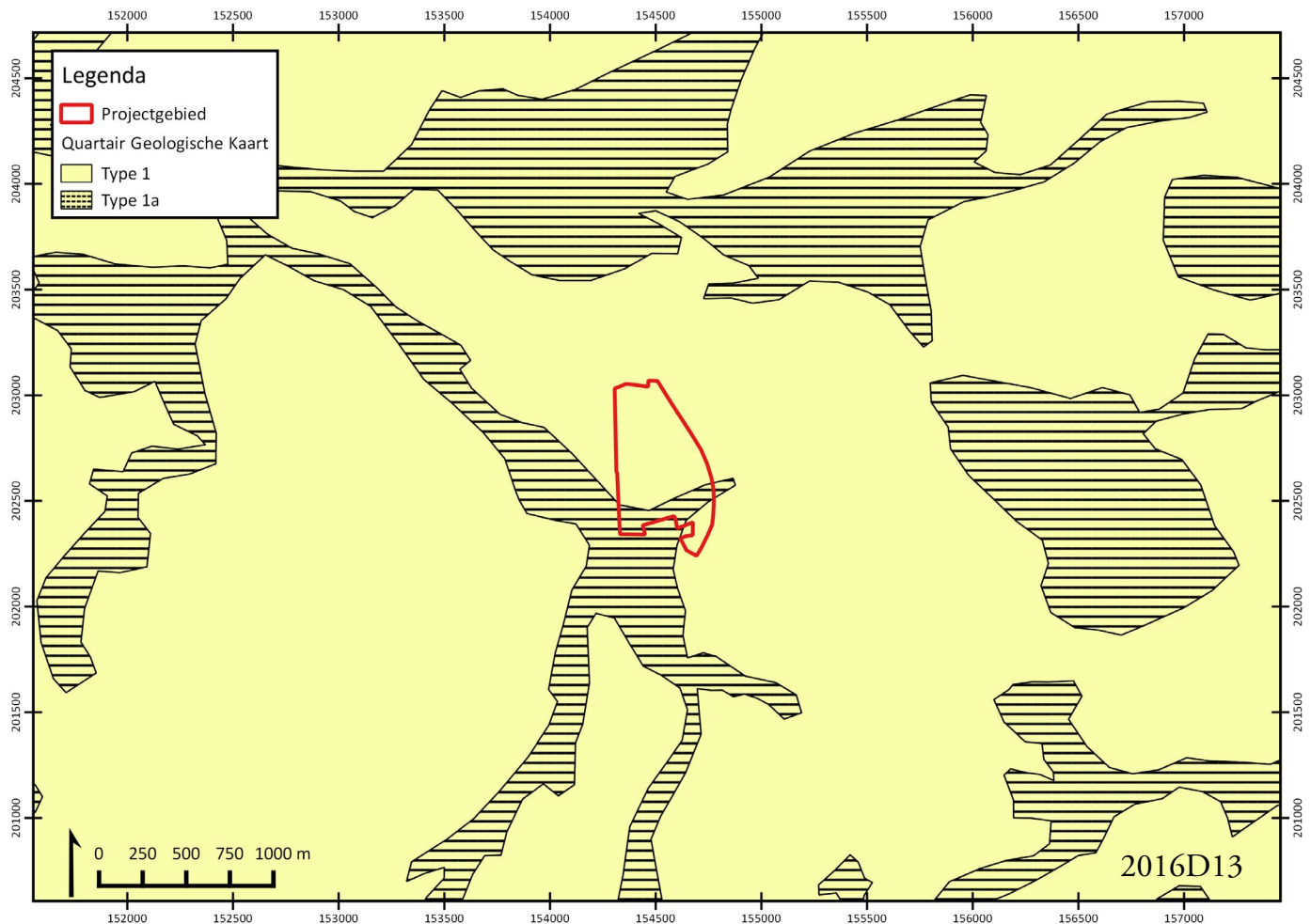
Quartair

Volgens de Quartairprofielkaart bevinden er zich Holocene en/of Tardiglaciale fluviale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie in het plangebied (gearceerde gebied). De profielkaart toont hier fluviale afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) bovenop eolische afzettingen (zand tot zandleem) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk vroeg-Holoceen, en/of hellingsafzettingen van het Quartair bovenop

¹ Gullentops F. en Broothaers L., s.d. Overzicht van de geologie van Vlaanderen. P. 19.

fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Het grootste deel van het plangebied echter bestaat uit Eolische afzettingen (zand tot zandleem) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen en /of hellingsafzettingen van het Quartair.

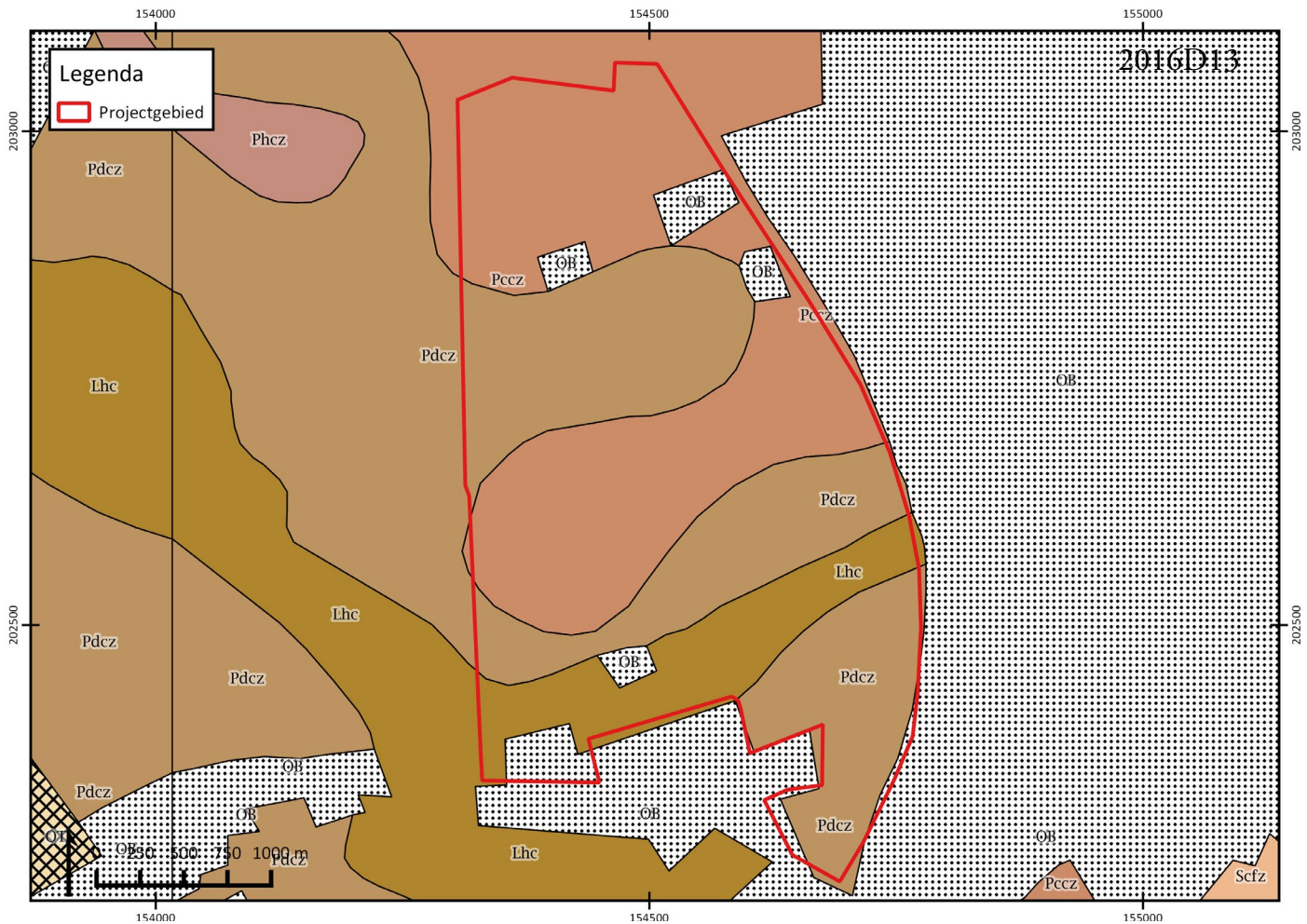
Figuur 6: afbeelding van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart (17/05/2016, bron: DOV Vlaanderen).

Bodemtypologie

De bodemtypologie wordt afgeleid van de bodemserie aangegeven op de bodemkaart. De bodemserie wordt gekenmerkt door een textuurklasse, een drainageklasse en een profielontwikkeling.

De bodemkaart geeft als bodemtype voor het betreffende gebied deels matig droge, matige natte en natte zandleembodems weer. In het noorden en het midden wordt het projectgebied vooral getypeerd door een lichte zandleembodem die matig droog, zwak gleyig is, met een sterk gevlekte textuur bij lemige sedimenten en een verbrokkelde textuur B horizont bij zandige sedimenten (Pccz). Het grootste deel van het projectgebied bestaat uit lichte zandleem die matig nat en matig gleyig is met een sterk gevlekte textuur bij lemige sedimenten en een verbrokkelde textuur B horizont bij zandige sedimenten (Pdcz). In het zuiden van het plangebied komt een zandleembodem voor, die nat is met relatief hoge ligging en sterk gleyig, met een sterk gevlekte textuur bij lemige sedimenten en een verbrokkelde textuur B horizont bij zandige sedimenten (Lhc).

Voorts komen er vijf zones voor die aangeduid staan als bebouwde zones (OB), waardoor over de natuurlijke ondergrond weinig bekend is.

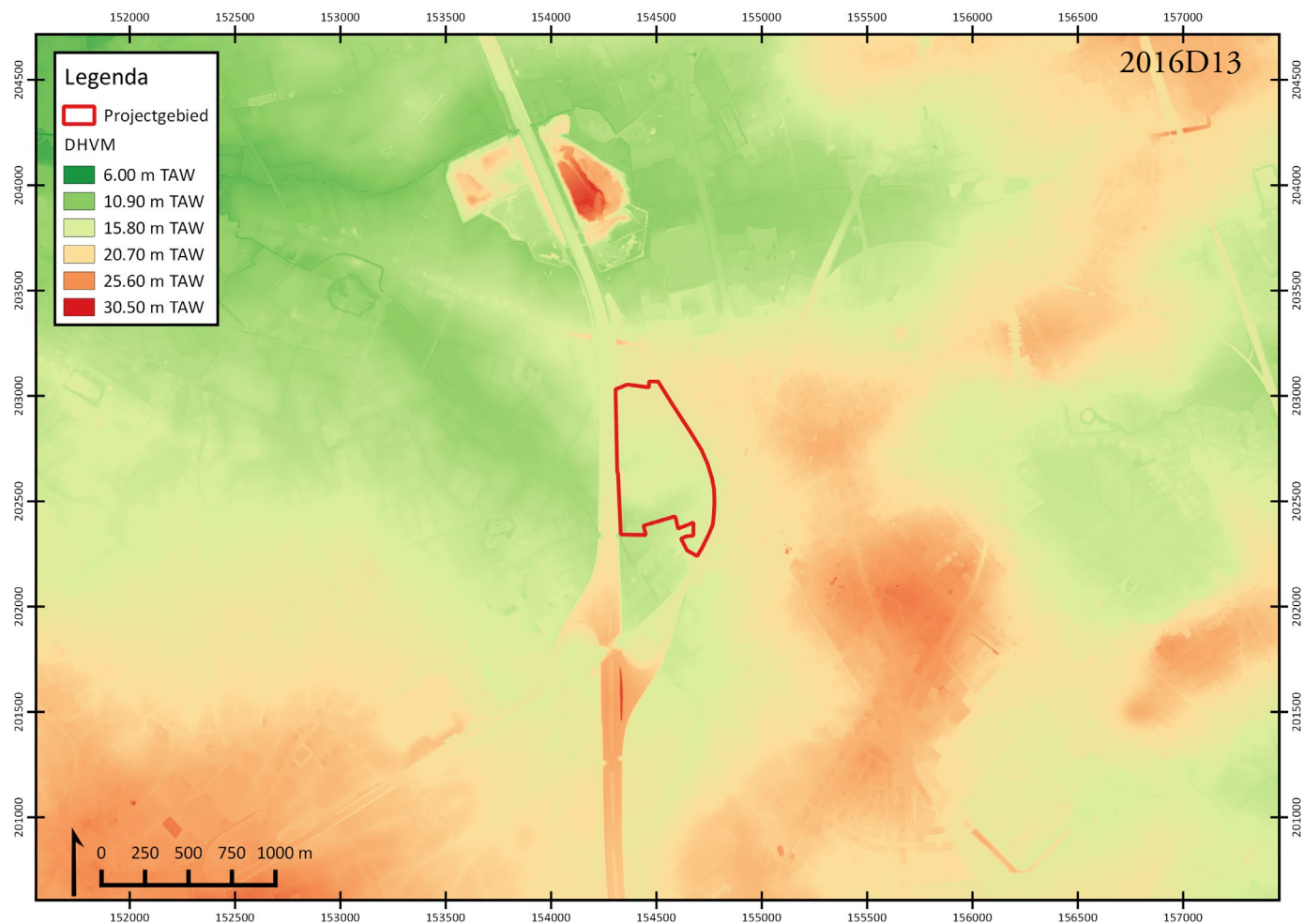

Figuur 7: plangebied gesitueerd op de bodemkundige kaart (17/05/2016, bron: DOV Vlaanderen).

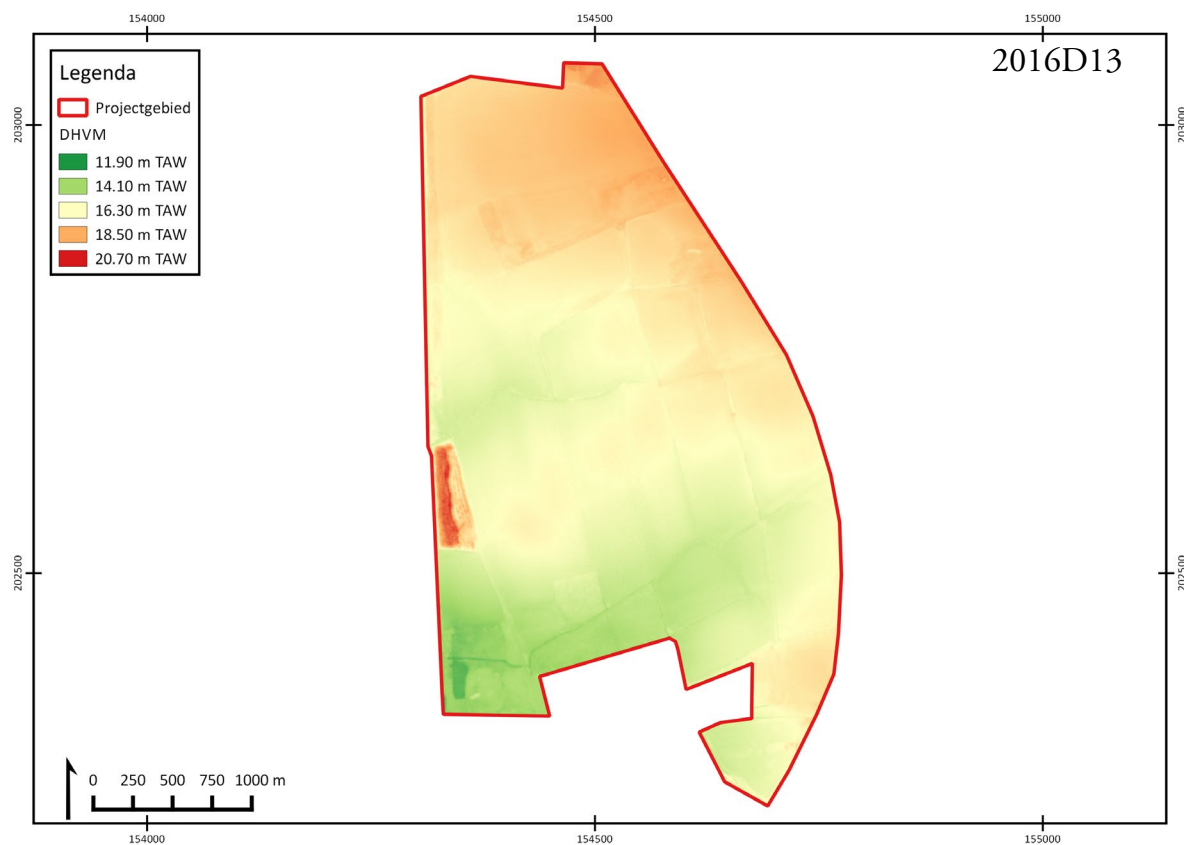
Reliëf

Zoals te zien op het DHMV model valt op dat het projectgebied een stuk lager ligt dan de zandrug die aan de oost en zuidkant aanwezig is. Het is duidelijk te zien dat het volledige getoonde gebied afhelt richting het noordwesten. Deze vlakte is onderdeel van het Beneden-Scheldebekken. De gemiddelde hoogte van het projectgebied ligt op ca. 16 m TAW terwijl de zandrug een hoogte heeft van bijna 31 m TAW. Deze zandruggen waren geliefde plaatsen om vestigingen aan te leggen. Ook langsheen een beekdal/rivierdal kunnen komen er zeer vaak vestigingen voor. Zo een rivierdal is ook duidelijk te zien op het DHMV in het zuidwesten en westen van het projectgebied. Hier loopt de Grote Struisbeek waardoor de kans op waardevolle archeologische relictten groot is.

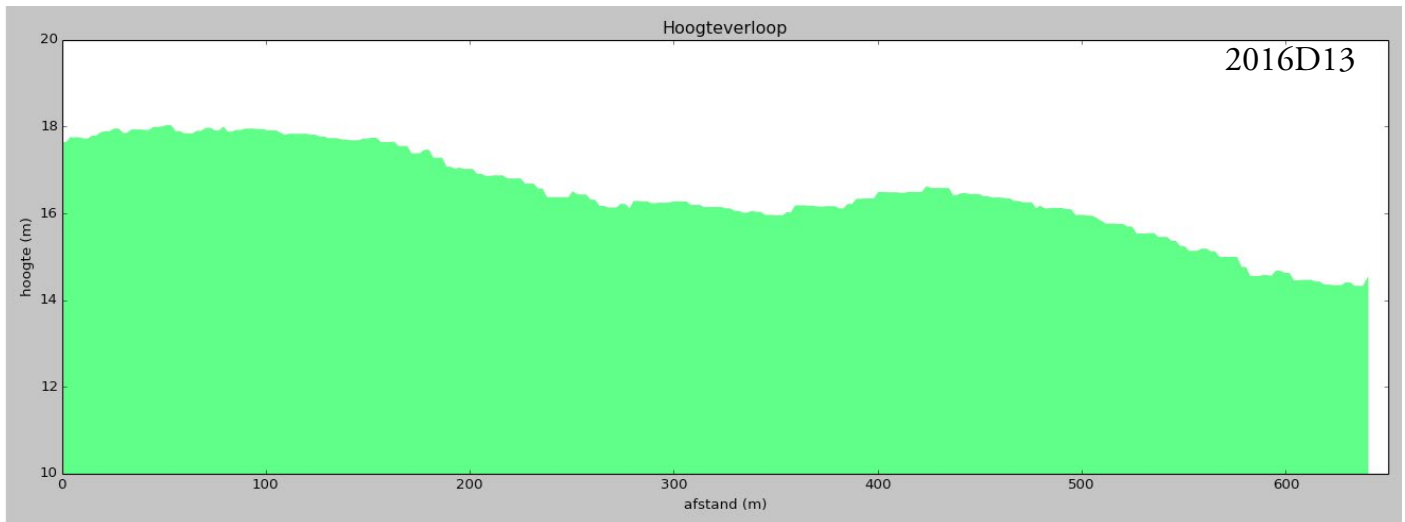
Kijkende naar de hoogteverschillen binnen het projectgebied zelf dan is er een maximaal hoogteverschil van ca. 8,8 m aanwezig. Het terrein helt richting het zuidzuidwesten waar het rivierdal ligt van de Grote Struisbeek. Het noordelijke gebied en deel van het oostelijke gebied ligt een stuk hoger wat erop wijst dat het projectgebied aan de voet van de zandrug ligt.

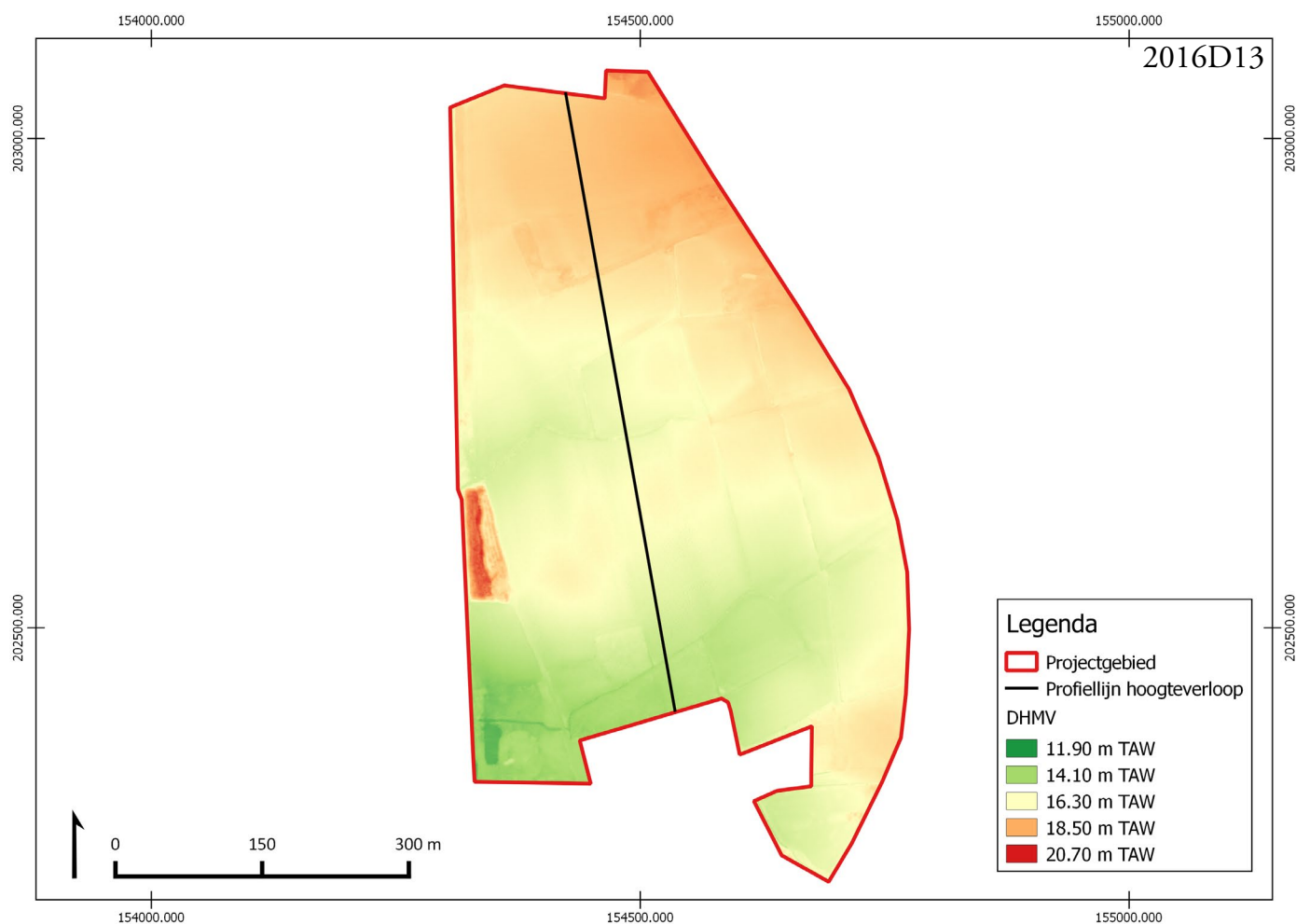
Figuur 8: planlocatie aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (17/05/2016, bron: Geopunt).

Figuur 9: detail van de planlocatie aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (17/05/2016,, bron: Geopunt).

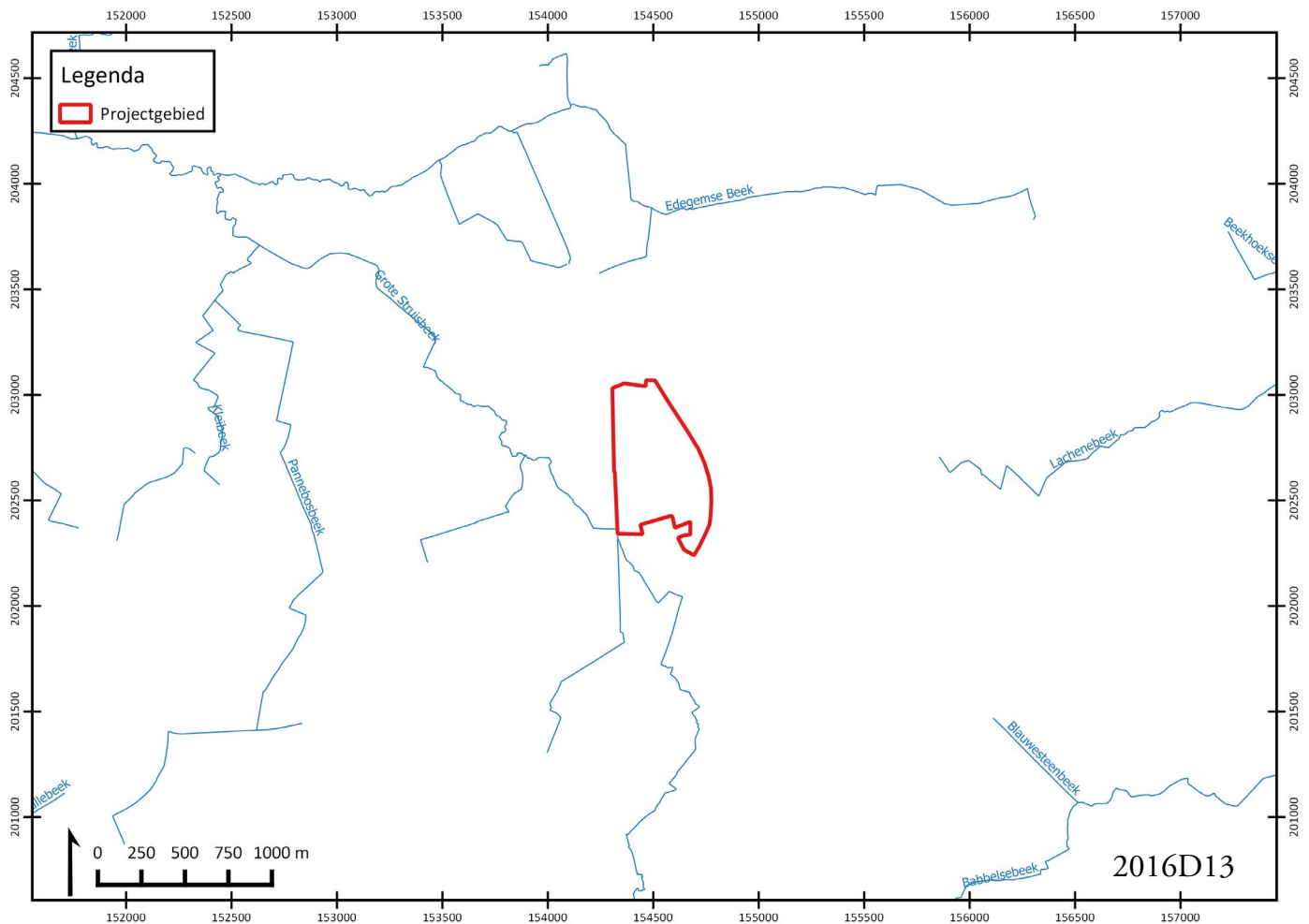
Figuur 10: Hoogteverloop volgens de noord-zuidas (17/06/2016; bron: Geopunt).

Figuur 11: Profiellijnen van het hoogteverloop volgens de noord-zuidas (17/06/2016; bron: Geopunt).

Hydrografie

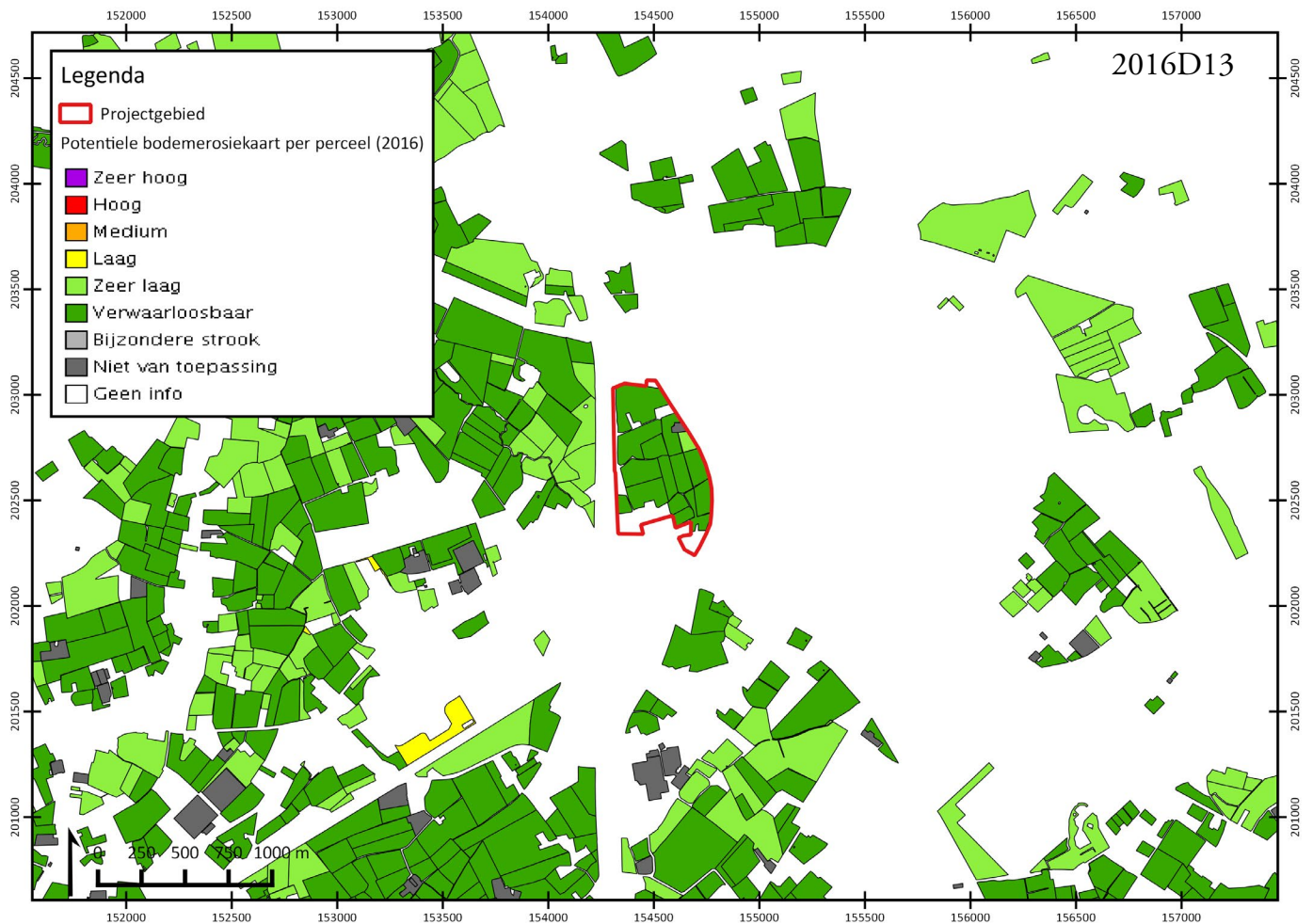
Het projectgebied bevindt zich in het Beneden-Scheldebekken, subhydrografische zone van de Bovenvliet. Ten westen loopt de Grote Struisbeek, een samenvorming van de Edegemsebeek en de Mandoersebeek, die ter hoogte van Hemiksem in de Schelde uitmondt. Ten westen van het plangebied ligt het Netebekken, in het bijzonder de subhydrografische zone van de Nete tot monding Itterbeek. Het gebied tussen de twee subhydrografische zones wordt gevormd door een noord-zuid georiënteerde zandleemrug.

Figuur 12: locatie van het plangebied tov. de verschillende waterlopen (17/05/2016, bron: Geopunt).

Bodemerrosie

De bodemerrosiekaart maakt duidelijk dat het risico op erosie in het projectgebied erg laag is. Ifv. een archeologische context betekent dit dat de kans op alluviale en colluviale sedimenten relatief klein is.

Figuur 13: Potentiële bodemerrosiekaart per perceel (2016). Lichtgroen: zeer laag, groen: verwaarloosbaar, grijs: niet van toepassing (17/05/2016, bron: Geopunt)

Historisch

1.1.1. Historische gegevens

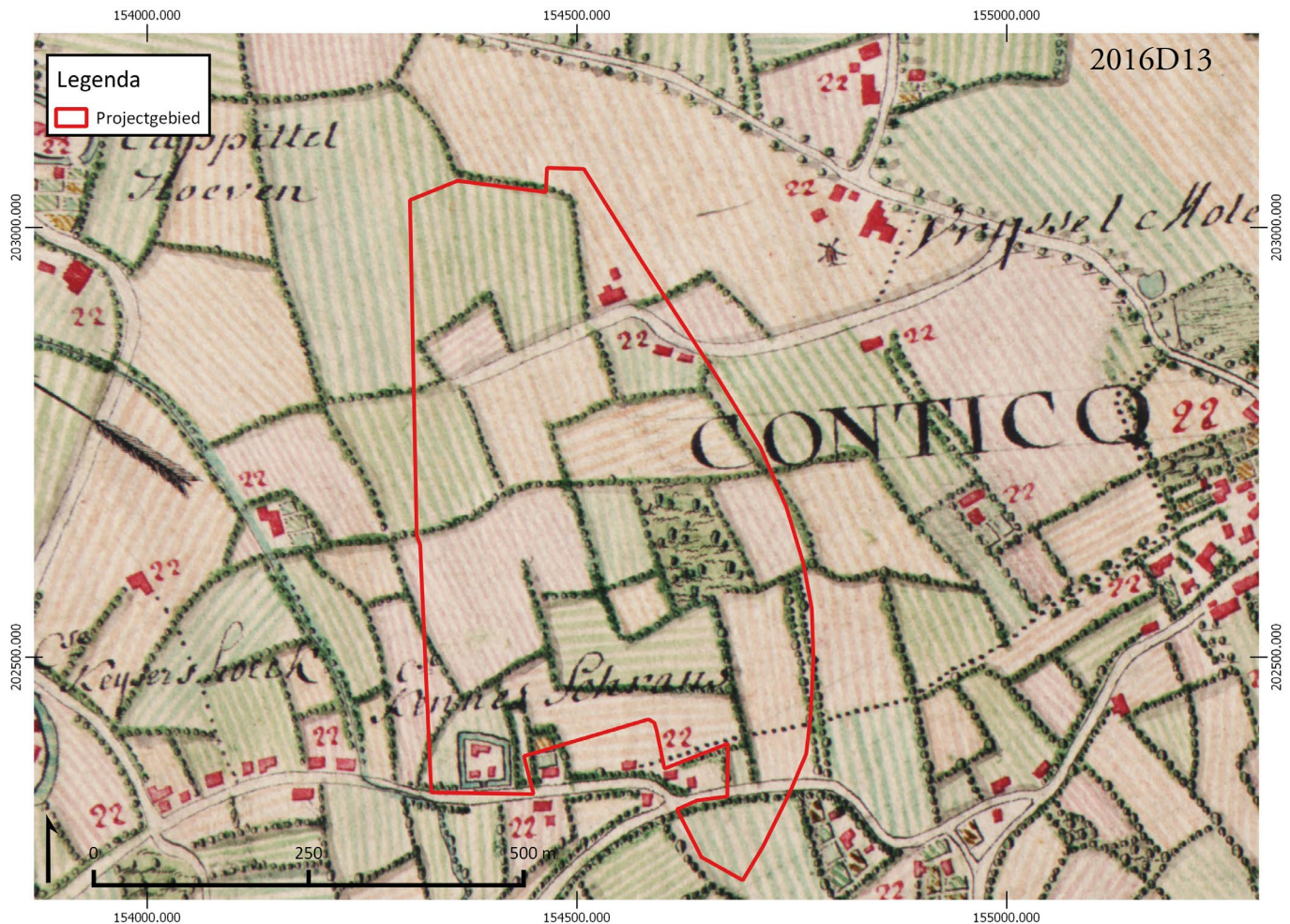
Het grondgebied dat de basis vormde voor de moederparochie Kontich was in de 7de eeuw eigendom van Witger. Zijn dochter, de latere Sint-Reinilde, schonk deze bezittingen aan de abdij van Lobbes. De schenkingsakten van 1149 en 1088 zouden eerder het bezit van de abdij bevestigen dan dat er sprake zou zijn van een nieuwe schenking. Tijdens de middeleeuwen was Kontich op administratief en juridisch vlak ingedeeld in twee gebieden: het Land van Rijen en het Land van Mechelen. De twee jurisdicties bleven bestaan om pas in de 17de-18de eeuw te vervagen. De hertogen van Brabant (Land van Rijen) hadden onder meer een enclave in de dorpskern, namelijk het Sint-Martinuskerkhof, terwijl de Berthouts (Land van Mechelen) in het bezit waren van het overgrote gedeelte van de dorpskern. De dualiteit tussen Land van Rijen en Mechelen deed twee kerken ontstaan in de dorpskom. De eerste is de Sint-Martenskerk op het huidige Sint-Martinusplein. Enkele meter verder stond een Onze-Lieve-Vrouwekerk met kerkhof,

zijnde de huidige Sint-Martinuskerk, op grondgebied van het Land van Mechelen.²

1.1.2. Historische- en kadasterkaarten

Verder bestaat voor het onderzoeksgebied ook oud kaartmateriaal. Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris in 1771-1778 wordt het plangebied voor het grootste deel voorgesteld als landbouwgrond. Temidden van de site bevindt zich één bebost perceel. Langs

2 Van Passen, R., 1992: *Geschiedenis van Kontich, Kontich*.

Figuur 14: aanduiding van het plangebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (17/05/2016, bron: Geopunt).

de Groeningenlei worden een viertal constructies weergegeven. In het hedendaagse plangebied worden de deze percelen ingenomen door flora van allerlei soorten.

In het zuiden van het projectgebied staat een omgrachte hoeve afgebeeld (CAI ID 105264). Verder onderzoek leert ons dat het hier een omwaterde schrans met stenen gebouwen, daterend uit de 17de eeuw, betreft. Naar het complex wordt in de volksmond verwezen als het 'Schransken'.³ Het complex lijkt te bestaan uit drie aparte stenen constructies. Toegang tot de site bevond zich in het zuiden via een opening in de omringende gracht.

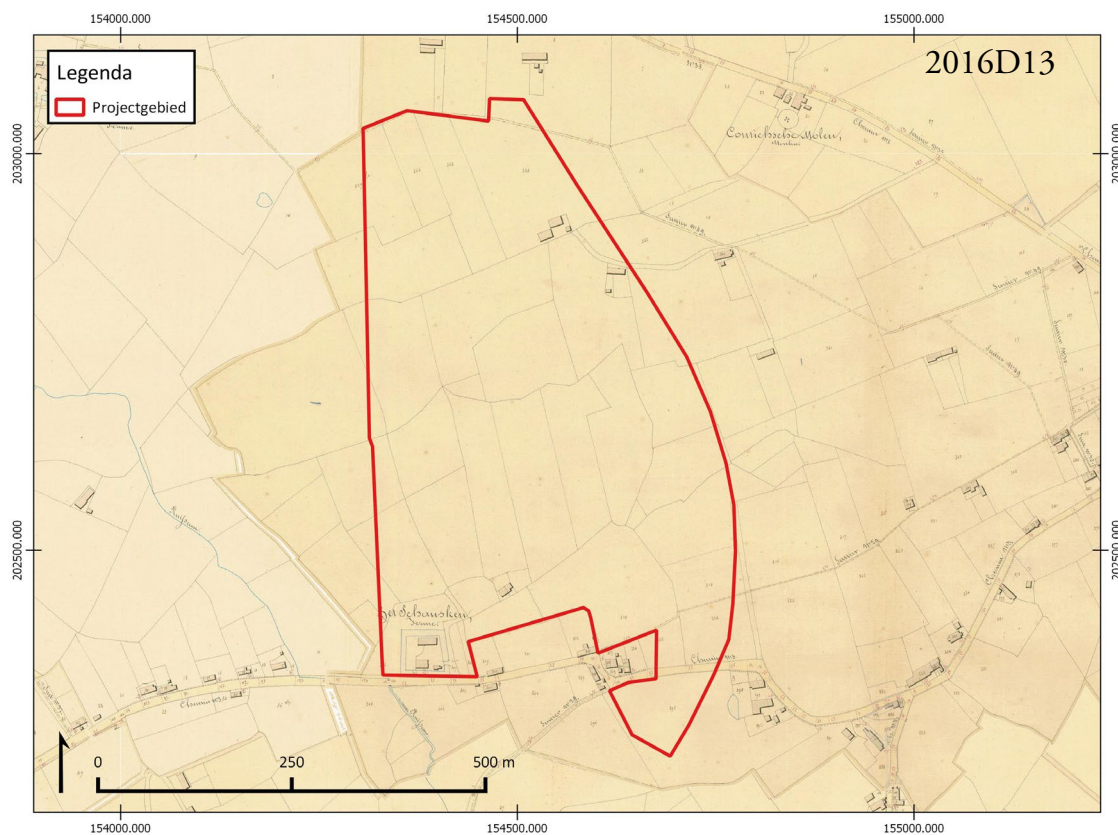
Het plangebied bevindt zich te westen van de dorpskern en de Nachtegaalhoeve (cfr. infra) en ten oosten van de 'Cappittelhoeven' en de 'Keyershoeck'.

De perceelsgrenzen werden destijds afgezoomd dmv. lage struikjes of bomen en de kaart toont aan dat de perceelsindeling in het plangebied grondig is veranderd sinds eind 18de eeuw.

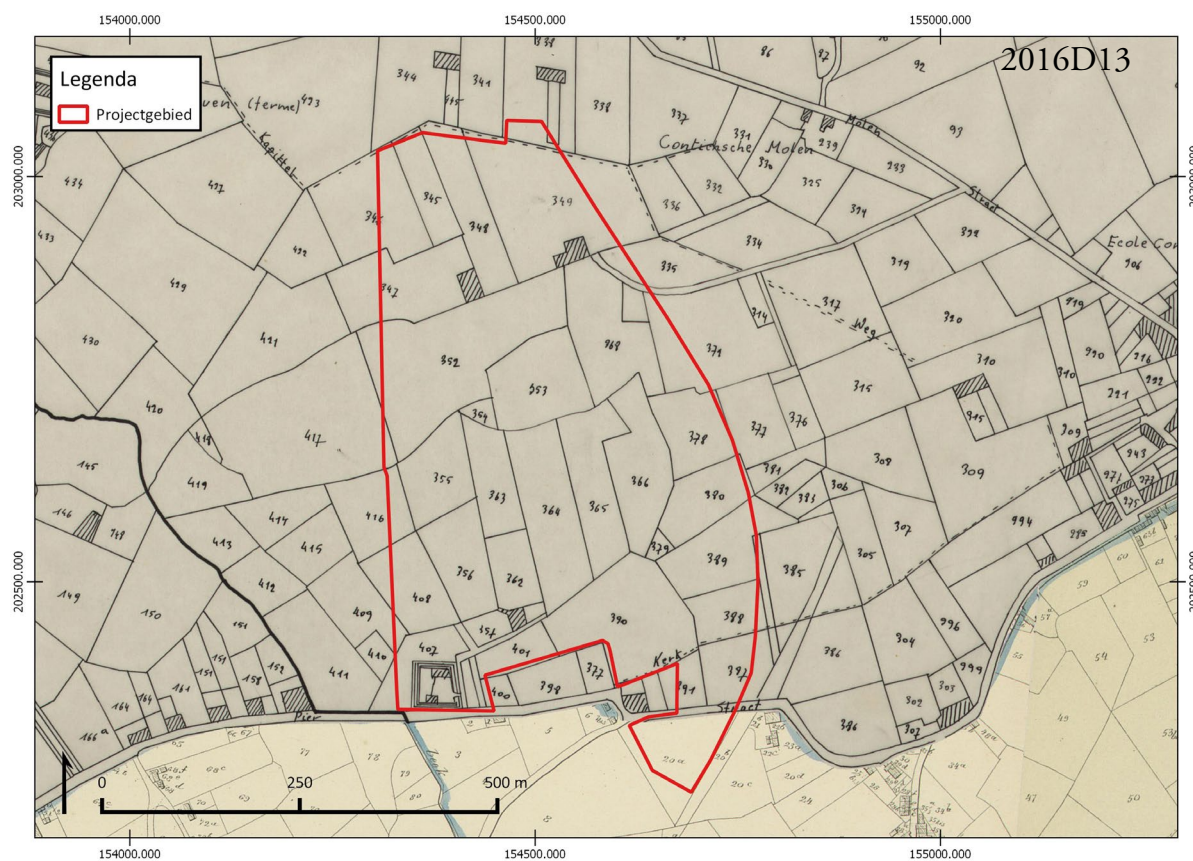
Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841 staat een erg gelijkaardige situatie afgebeeld met enkele

3 Plomteux G., Steyaert R., Wylleman L., 1985. *Inventaris van het cultuurbezit in België, arrondissement Antwerpen 10N2*, p. 571.

constructies ter hoogte van de Albertlei en het 'Schranksken' in het zuiden van het projectgebied. Het 'Schranksken' bestaat nog steeds uit drie stenen gebouwen, maar op deze kaart staat de toegang tot het complex naar het oosten toe afgebeeld.

Figuur 15: projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (ca.1841) (17/05/2016, bron: Geopunt).

Figuur 16: projectgebied weergegeven op de Popp kadasterkaart (ca.1841) (17/05/2016, bron: Geopunt).

Ook op de Popp kadasterkaart (1842-1879) zien we een gelijkaardige situatie.

Bouwhistorische waarden

Figuur 17: situering van het plangebied tov. erfgoedkundige waarden in het omringende landschap (17/05/2016, bron: Geoportaal).

Op bovenstaande kaart van de inventaris van onroerend erfgoed (Geoportaal) wordt duidelijk weergegeven hoe het plangebied zich temidden van landschappen met hoge erfgoedwaarde bevindt. Ten westen van het plangebied (aan de overzijde van de E19) bevindt zich het vastgesteld landschapsrelict Domeinen Groeningenhof, Solhof en Lillaarschans met omgeving. Dit landschap wordt gevormd door drie kasteeldomeinen, omgeven door een redelijk gaaf bewaarde landelijke omgeving die hoofdzakelijk gebruikt wordt voor landbouw. Het Groeningenhof is een waterkasteel langs de Mandoerse Beek, de Lillaarschans is een neoclassicistisch kasteeltje en het kasteel Solhof stamt uit de 15de eeuw.⁴

Ten zuidoosten van het plangebied bevinden zich langs de Pierstraat drie groepen arbeiderswoningen uit het vierde kwart van de 19de eeuw en een langgestrekt hoevetje uit dezelfde periode.⁵

Ten zuiden van de site ligt de parochiekerk van Sint-Rita, samen met het Sint-Ritacollege en het augustijnenklooster, daterend uit het interbellum.⁶

Ten noorden bevindt zich het erfgoedrelict het Withof, een rechthoekig landhuis in neoclassicistische stijl, gebouwd rond 1906.

⁴ Inventaris onroerend erfgoed, ID 10276 op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10276>

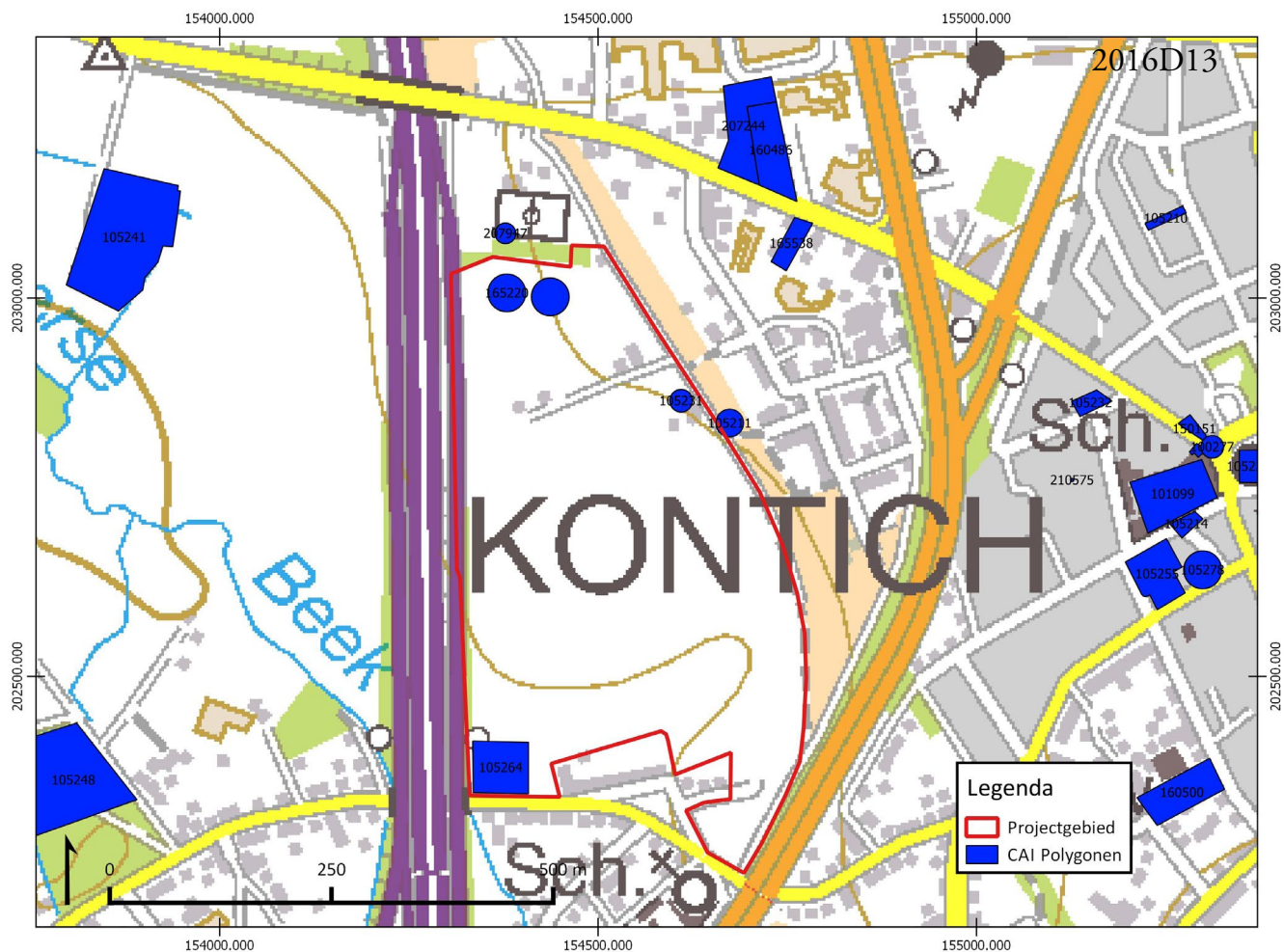
⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibirelict/13518> en Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Langgestrekt hoevetje. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13517> op 22-04-2016 16:40.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Parochiekerk Sint-Rita. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13513> op 22-04-2016 16:39.

In de dorpskern van Kontich bevinden zich drie beschermde stads- en dorpsgezichten rond de Drabstraat en de tuin van Hofke Janssens, rond de Sleutelstraat en Brouwerij De Sleutel en rond het Sint-Martinushof. De Sint-Martinuskerk, inclusief Romaanse westtoren, meubilair en orgel, geldt als een beschermd erfgoedmonument.

Vanuit erfgoedkundig standpunt kan men concluderen dat het plangebied zich temidden van erfgoedkundige ankerplaatsen in het landschap bevindt.

Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Figuur 18: situering van het plangebied tov. de Centraal Archeologische Inventaris (17/05/2016, bron: CAI).

De Centraal Archeologische Inventaris (CAI) toont aan dat er in het verleden zowel binnen het plangebied als binnen een straal van 500m verschillende archeologische waarnemingen plaatsvonden.

De oudste sporen van menselijke activiteit in de buurt van het projectgebied dateren uit het Mesolithicum en werden aangetroffen ten oosten van de site (CAI ID 105151). Het betreft 'talrijke bewerkte vuurstenen' die in 1965 aangetroffen werden in de dorpskern van Kontich.⁷

Uit de Metaaltijden werden verschillende sporen aangetroffen in de buurt van het projectgebied, meer bepaald uit de IJzertijd. Zo werd ten noordoosten van de site op het ‘Pluysegemveld’ in 1954 een fragment van een grote aardewerken pot aangetroffen, waarin een klein bijpotje zat (CAI ID 105210).⁸ Ten noorden van de Groeningenlei werd in 2012 naar aanleiding van de bouw van een kantoorgebouw een archeologische opgraving uitgevoerd door Studiebureau Archeologie (CAI ID160486). Hierbij

⁷ Bauwens-Lesenne M., 1965. *Bibliografisch Repertorium der oudheidkundige vondsten in de provincie Antwerpen. (vanaf de vroegste tijden tot de Noormannen), Oudheidkundige repertoria. Reeks A: Bibliografische repertoria VI*, p. 108.

8 Meex F., 1972. *De urnenveldencultuur in het gebied tussen Beneden-Maas en Schelde in de IJzertijd*. Lic. Thesis Kul, p. 37.

werden nederzettingssporen uit de midden-ijzertijd en de Romeinse periode aangetroffen, bestaande uit paalsporen, waterputten, kuilen en greppels.⁹ Op een terrein aanpalend hieraan in het westen werd in 2014 een archeologische opgraving uitgevoerd door All-Archeo waarbij archeologische resten uit dezelfde periodes aan het licht kwamen (CAI ID 207244). Zo werden paalsporen en greppels uit de IJzertijd en een kuil, greppel en vier paalsporen aangetroffen uit de Romeinse periode, die mogelijks de restanten vormen van een potstalwoning type Alphen-Ekeren.¹⁰ Ten slotte meldt de CAI dat er bij de aanleg van de spoorweg van Antwerpen naar Mechelen in 1905 een groep houten waterputten, vermoedelijk daterend uit de IJzertijd aan het licht kwamen.¹¹

Iets verder van het plangebied werd ter hoogte van site Nachtegaalhoeve in het begin van deze eeuw een Urnenveld uit de Late Bronstijd en de Vroege IJzertijd aangetroffen. In totaal werden 49 crematiegraven gevonden en zes kringgreppels. Op basis van C¹⁴-datering werden 17 grafcontexten gedateerd. Twee graven zijn duidelijk nog op het einde van de Late Bronstijd te situeren (900 tot 800 voor Chr.), maar de meerderheid hoort thuis in de Vroege IJzertijd (800 tot 500/450 voor Chr.). Twee graven leveren tot slot een datering op in de beginfase van de Late IJzertijd (400 tot 200 voor Chr.). Verder werden middeleeuwse en post-middeleeuwse sporen aangetroffen. Deze konden op basis van vondstmateriaal gedateerd worden in de 10de en 11de eeuw. Opmerkelijk is een middeleeuwse put uit de late 11de of begin 12de eeuw, die veel vondstmateriaal opleverde. Aansluitend op deze site werden door middel van een proefsleuvenonderzoek een grafurn en een brandrestengraf gelokaliseerd. De urn behoort tot het Schrögrand type en kan in de Vroege IJzertijd worden gedateerd.¹²

Uit de Romeinse periode werden in de buurt van de Groeningenlei enkele losse aardewerkvondsten aangetroffen (CAI ID165538). Tijdens een ander archeologisch vooronderzoek langs deze straat door Studiebureau Archeologie werden 55 paalkuilen en vier gewone kuilen, die mogelijks wijzen op de aanwezigheid van een bijgebouw, aangetroffen.¹³ Aan de rand van het plangebied met de Albertlei werd in 1971 bovendien een Romeinse puinlaag teruggevonden bestaande uit tegulae-fragmenten en scherven keramiek (CAI ID 105211).¹⁴

Bij de aanleg van een aalput eind jaren 1930 werden binnen het projectgebied aan de Albertlei tevens Romeinse vondsten gedaan, deze keer in de vorm van een eikenhouten waterput, Terra Sigillata en een bijl (CAI ID 105231).¹⁵

Ook uit de Middeleeuwen werden binnen de proximiteit van het plangebied enkele archeologische vondsten aangetroffen. Zo werd in 1992 langs de Prins Boudewijnlaan aardewerk aangetroffen bij de controle van een bouwput (CAI ID 105221). Op het kruispunt van de Drabstraat met de Sint-Martinusstraat werd bovendien een waterput aangetroffen die uit de Middeleeuwen zou stammen (CAI ID 105278). Ten noorden van de Villermont straat werden bovendien tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw twee circulaire grachten – slotgrachten- en bouw materiaal (kalksteen) aangetroffen die duiden op de voormalige aanwezigheid van een versterkt kasteel op deze locatie (CAI ID 105275) (ook terug te vinden op de Ferrariskaart uit 1771-1778). Ten oosten van het plangebied werd in 2012 tijdens een opgraving door Archeo aan de Witvrouwenveldstraat 44-70 werden twee paalsporen aangetroffen die mogelijks

9 Smeets M. en Steenhoudt M., 2012. *De archeologische opgraving van de site Kontich-Groeningenlei. Archeo-rapport 105*, p. 39.

10 Reyns N., 2014. *Archeologisch vooronderzoek Kontich-Groeningenlei, rapporten All-Archeo 218*.

11 Goossenaerts K., 1985. *De Brons- en ijzertijd in het arrondissement Antwerpen, een status quaestionis. Onuitgegeven licentiaatsthesis*.

12 Verbeeck, H., 2006b: *Het archeologisch onderzoek te Kontich in 2006. Nederzettingssporen uit de vroege ijzertijd te Kontich, site Nachtegaalhoeve: vervolg onderzoek 2005*, AVRA Bulletin 7, 92-99.

13 Smeets M. en Steenhoudt M., 2013. *Het archeologische onderzoek aan de Groeningenlei te Kontich, Archeo-rapport 228*.

14 Lauwers F., 1974. *De Gallo-Romeinse vindplaats op de Alfberg te Kontich (Annalen van het Congres in 1974 te Sint-Niklaas)*.

15 Anseeuw J., 1987. *Gallo-Romeinse waterputten in Vlaanderen. Een status quaestionis. Lic. Thesis RUG*.

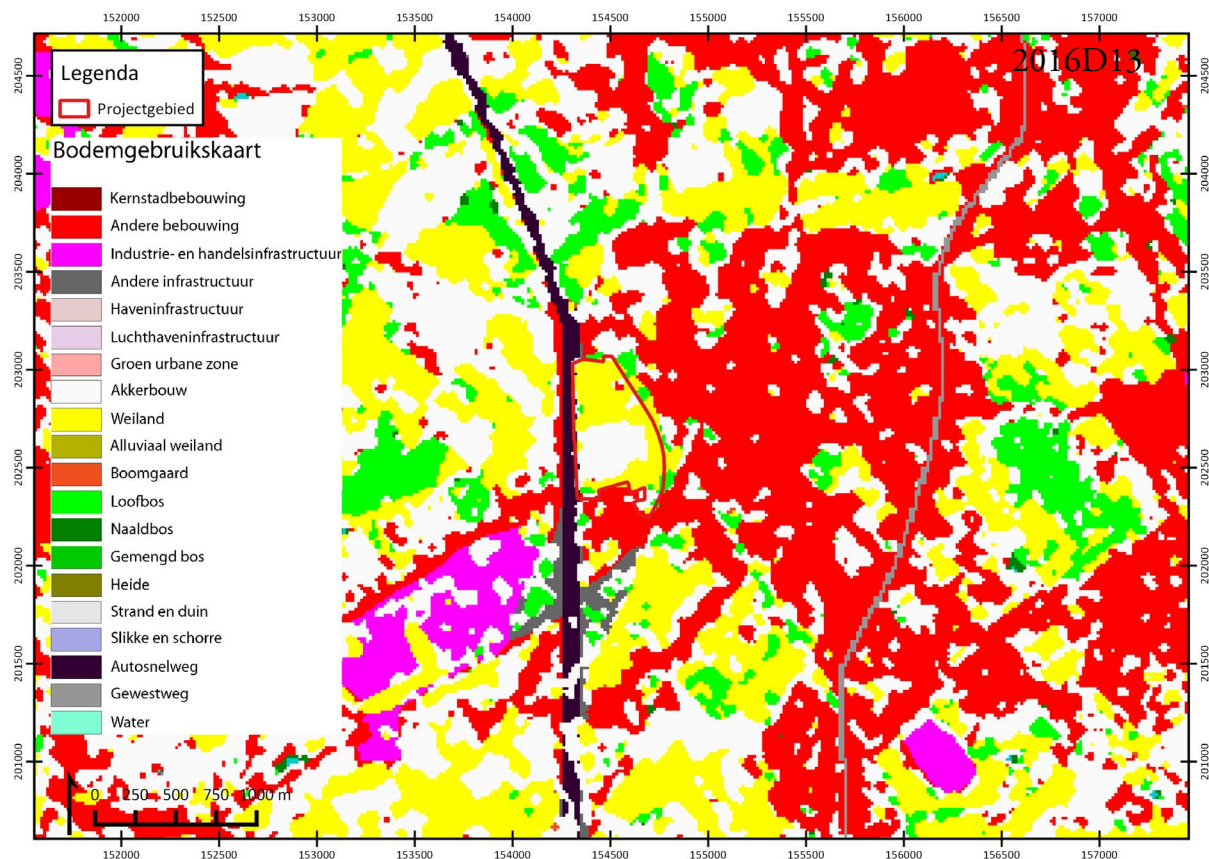
Van Passen R., 1964. *De geschiedenis van Kontich*, p. 495-497.

deel uitmaken van een bootvormige plattegrond uit de vroegste fase van de Volle Middeleeuwen (CAI ID 160500). Ten westen van het plangebied bevond zich langs de Mandoerse Beek een site met walgracht die voor het eerste vermeld werd in 1347 (CAI ID 105241). In de 15de eeuw werd deze site vervangen door een tweede omwalde hoeve, die in 1826 gedeeltelijk afbrandde en op dezelfde plaats deel heropgericht werd.

Uit de Nieuwe Tijd stamt de Lillaarhoeve ten westen van het projectgebied, voor het eerste vermeld in 1674.¹⁶ In het noorden van de site werd bovendien in 2014 een toevalsvondst van een Antwerps muntgewichtje van Geeraerd van Dunwalt uit 1641 aangetroffen (CAI ID 165220). Tegelijkertijd kwam juist ten oosten daarvan (nog steeds binnen het projectgebied) een muntgewichtje van dezelfde maker van de Franse Kroon uit hetzelfde jaartal aan het licht (CAI ID 207695).

De ruime omgeving van het projectgebied bevat veel gekende archeologische waarden. De meeste hebben een datering in de Metaaltijden en de Middeleeuwen. Voor de ruimere omgeving kunnen de belangrijkste archeologische waarden worden beperkt tot site Nachtegaalhoeve met nederzettingssporen uit de Vroege IJzertijd en een urnengrafveld uit de Late Bronstijd en de Vroege IJzertijd. Deze archeologische resten waren matig tot goed bewaard.

Huidige gebruik en verstoringen

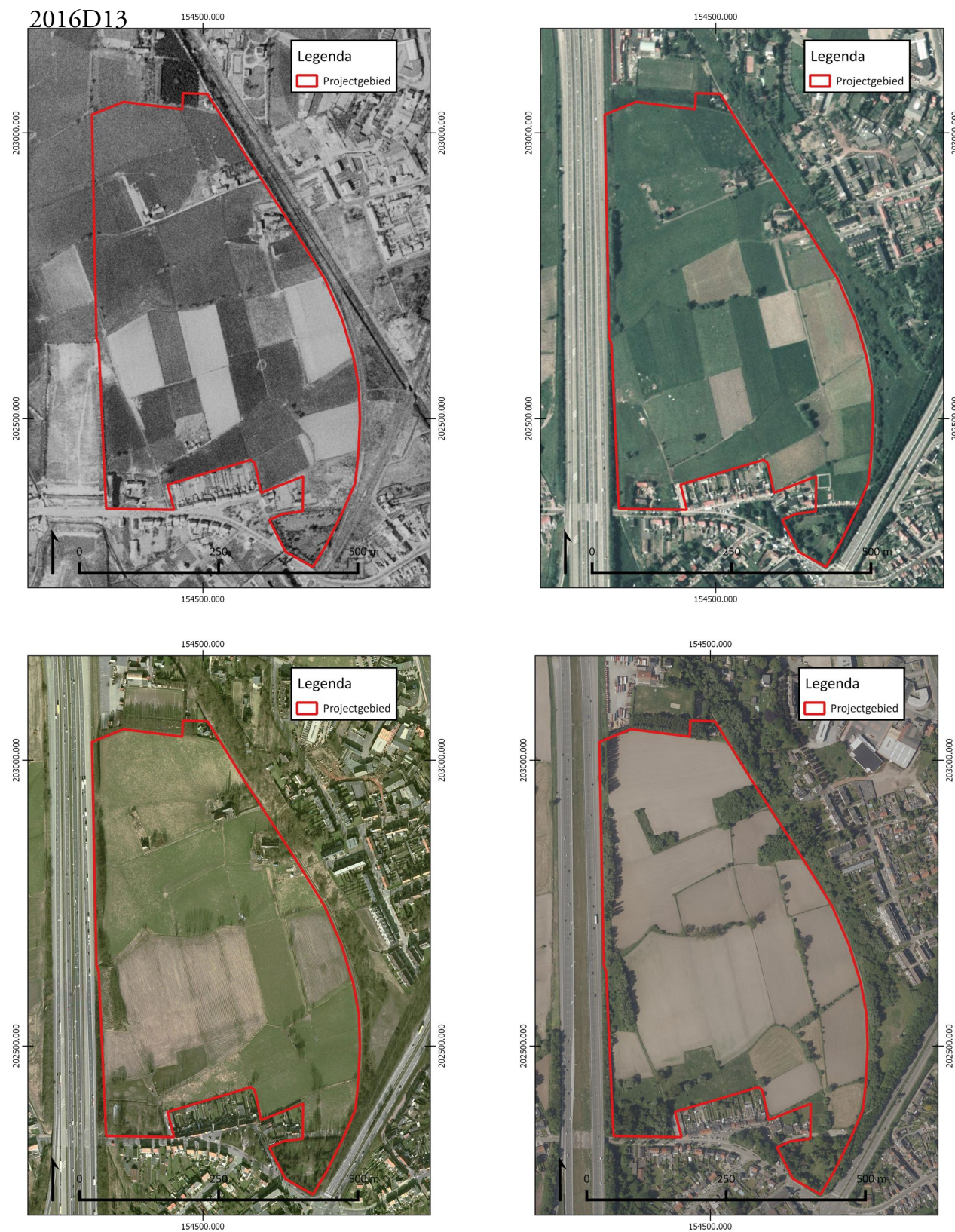
Figuur 19: aanduiding van het plangebied op de bodemgebruikskaart uit 2001 (17/05/2016, bron: Geopunt).

De bodemgebruikskaart uit 2001 duidt een groot deel van het projectgebied aan als weiland; bodem die bedekt is met gras en niet gesitueerd is binnen het overstromingsgebied van een rivier (in het geel). Temidden van het projectgebied wordt een zone aangeduid als akkerland (in het wit); bodem die gebruikt wordt in een of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Verder staan in het rood enkele kleine geïsoleerde zones aangeduid als bebouwd en in het lichtgroen als loofbos.

¹⁶ Plomteux G., Steyaert R., Wylleman L., 1985. *Inventaris van het cultuurbezit in België, arrondissement Antwerpen 10N2*, p. 572-573.

De luchtfoto uit 2015 wijst op grotendeels gebruik van het plangebied als akkerland, met langs de randen enkele stroken dichte begroeiing of loofbos.

Onderstaande foto's geven luchtfoto's, meer bepaald winteropnames, weer van het plangebied in 1971, 1979, 2000 en 2015.

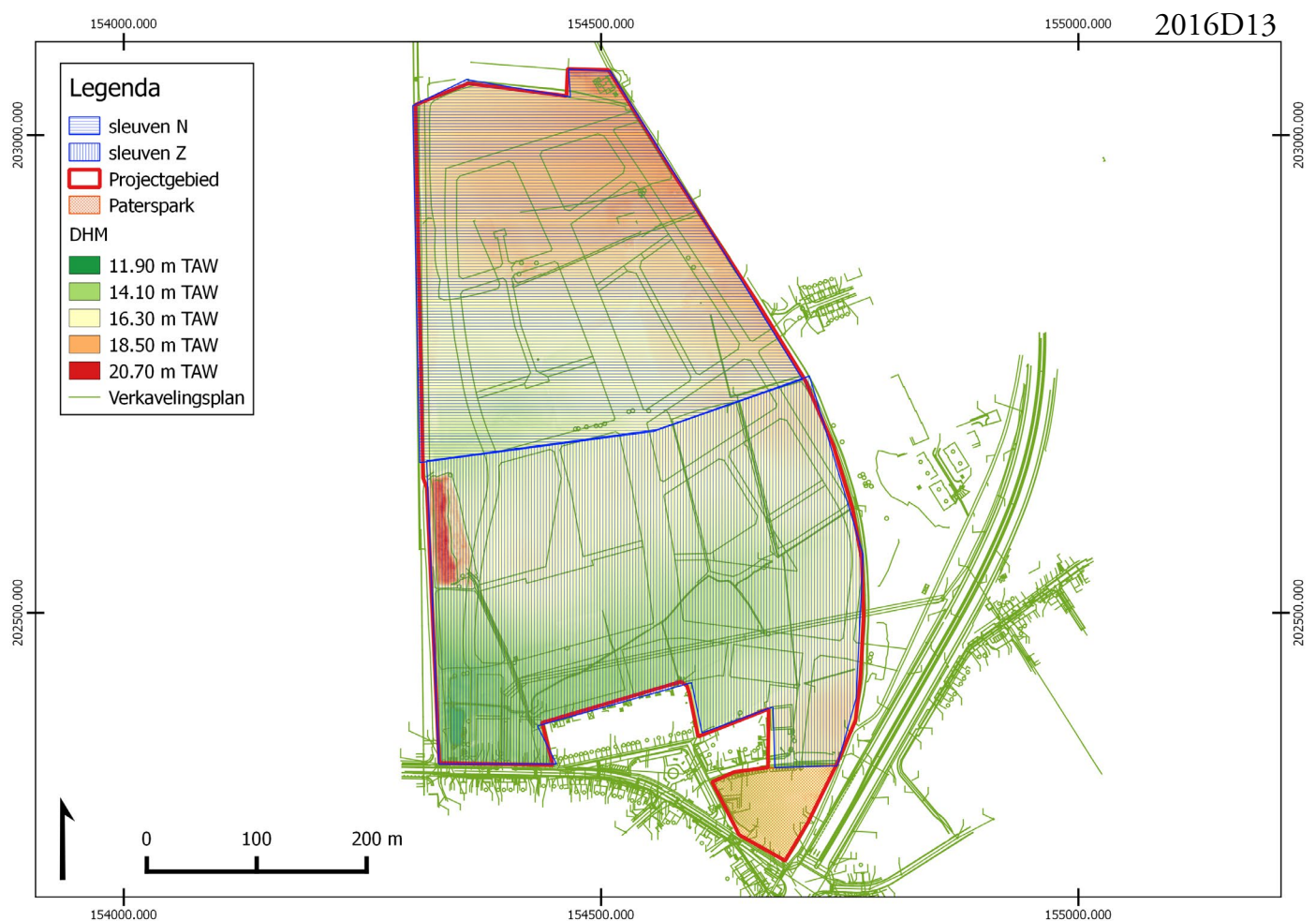
Figuur 20: luchtfoto's (winteropnames) van het plangebied uit 1971, 1979, 2000 en 2015 (van links naar rechts en van boven naar onder) (17/05/2016, bron: Geopunt)

Bij het bestuderen van de luchtfoto uit 1971 kan men opmerken dat er rond de Groeningenlei twee, langs de Albertlei één en in het zuidwesten van het plangebied nog één gebouwcluster aanwezig waren. Het gaat hier vermoedelijk om hoevegebouwen. De hoeve in het zuiden van het plangebied is mogelijks een opvolger van de omgrachte schans, met ook hier toegang in het oosten, die reeds zichtbaar was op de historische kaarten (cfr. supra). In 1979 (na de aanleg van de N19 in 1973) zijn de gebouwen nog aanwezig, maar in 2000 lijkt de hoeve in het zuiden verdwenen te zijn. In 2015 zijn alle gebouwen gesloopt en zijn de percelen dichtbezet met flora allerhande. Het plangebied wordt gekenmerkt door een lage densiteit bebouwing.

Behalve deze hoeves zijn er geen verstoringen gekend binnen het plangebied.

Er werd geen visuele inspectie ter plaatse uitgevoerd.

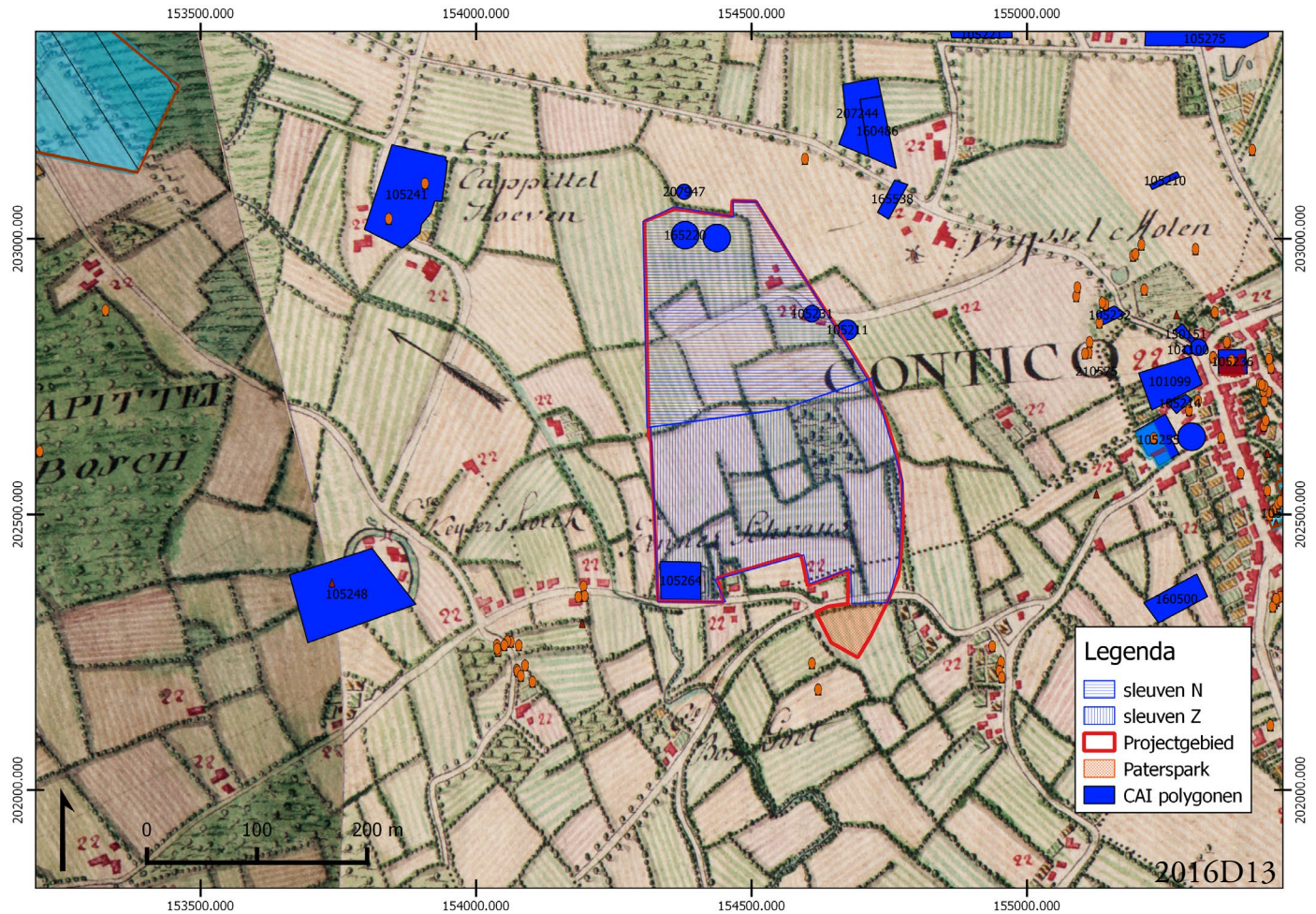
Synthesepan

Figuur 21: synthesepan a van het projectgebied (23/06/2016, bron: Geopunt).

Bovenstaand synthesepan van het projectgebied geeft weer hoe het DHM model de inrichting van het proefsleuvenplan gestuurd heeft. Het DHM toont aan dat het projectgebied een stuk lager ligt dan de zandrug die aan de oost en zuidkant aanwezig is. Het is duidelijk te zien dat het volledige getoonde gebied afhelt richting het noordwesten.

De sleuven worden bijgevolg in de noordelijke helft van het plangebied haaks op de terreinverhoging ten oosten van het plangebied ingepland. In het zuiden van het projectgebied worden de sleuven haaks op het beekdal in het zuiden en dus evenwijdig met de oostelijke terreinverhoging ingepland.

Figuur 22: syntheseplan b van het projectgebied (23/06/2016, bron: Geopunt).

Bovenstaand syntheseplan situeert het projectgebied op de kaart van Ferraris, temidden van de gegevens uit de CAI en zijn cultuurhistorisch landschappelijk kader. Dit plan geeft duidelijk weer dat het projectgebied ook eind 18de eeuw gekenmerkt werd door een zeer lage densiteit aan bebouwing, maar dat de omgeving van het projectgebied desalniettemin veel gekende archeologische waarden bevat. Dit sluit uiteraard ook niet uit dat er binnen het projectgebied archeologische resten daterend van vóór de Ferrariskaart aanwezig kunnen zijn.

Daarnaast kan men vanuit erfgoedkundig standpunt concluderen dat het plangebied zich temidden van erfgoedkundige ankerplaatsen in het landschap bevindt. Dit is één van de redenen waarom een archeologisch proefsleuvenonderzoek binnen het plangebied, met het oog op de geplande werken van de initiatiefnemer, relevant is.